

บทที่ 11

มาตรฐานระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ISO 18000

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการใช้แรงงานที่ต้องเสี่ยงต่ออันตรายมากขึ้น ความปลอดภัยและสุขภาพของผู้ใช้แรงงานในการทำงานจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกคนตระหนักและใส่ใจตลอดเวลา เพราะผลจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน หรือผลของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น นอกจากจะก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ตนเองแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อไปถึง บุตร ภรรยา พ่อแม่พี่น้องอีกด้วย ซึ่งเป็นความสูญเสียที่เกินกว่าที่คาดคิดหรือเรียกกลับคืนมาได้ บางครั้งอุบัติเหตุยังทิ้งร่องรอยของความขมขื่นเอาไว้อีกตลอดชีวิต เช่น ความพิการ ความเจ็บปวดทรมาน บางธุรกิจอุตสาหกรรม อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นอาจหมายถึงความสิ้นเนื้อประดาตัวไม่เพียงแต่ขององค์การ ยังมีผลต่อสุขภาพแวดล้อมและสังคมโดยรอบด้วย เช่น ไฟไหม้ โรงระเบิด พนักงานและชุมชน โดยได้รับอันตราย ซึ่งอาจเกิดแก่ชีวิตได้

กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมได้ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ จึงได้มอบหมายให้ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กำหนดอนุกรมมาตรฐานระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (มอก.18000) ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้มิได้มีจุดมุ่งหมายเพียงการแก้ไขปัญหาอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน แต่ยังครอบคลุมถึงแนวทางในการป้องกันมิให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพและอุบัติเหตุต่าง ๆ นำไปปฏิบัติงานและสังคมโดยรวม ทั้งในองค์การเองและภายนอกองค์การหรือชุมชนใกล้เคียง

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ตามอนุกรมมาตรฐาน มอก.-18000 นอกจากจะกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในองค์การ ยังใช้เป็นข้อกำหนดในการตรวจประเมินของสำนักงาน มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เพื่อให้การรับรอง ระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยขององค์การ

ที่มา : สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
(พิมพ์ครั้งที่ 2 มิถุนายน 2541)

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (Standards) ตามอนุกรมมาตรฐาน มอก.18000 นี้ กำหนดขึ้น โดยใช้ BS 8800 : 1996 Guide to occupational health and safety (OH&S) management system เป็นแนวทาง โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้องค์กรใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดทำระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยและพัฒนาปรับปรุงระบบให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

อนุกรมมาตรฐาน มอก.18000 แบ่งออกเป็น 2 เล่ม ดังนี้

- 1) มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย : ข้อกำหนดตามมาตรฐานเลขที่ มอก. 18000-2540 (Occupational health and safety management system : specification)
- 2) มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย : ข้อเสนอแนะด้านเทคนิคและวิธีการนำไปปฏิบัติ ตามมาตรฐานเลขที่ มอก. 18000-2541 (Occupational health and safety management system : guide to technical and implementation)

วัตถุประสงค์ของมาตรฐาน ISO 18000

กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการดำเนินการ การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยขององค์กรในด้านต่าง ๆ คือ

- (1) ลดการเสี่ยงต่ออันตรายและอุบัติเหตุต่าง ๆ ของพนักงานและผู้เกี่ยวข้อง
- (2) ปรับปรุงการดำเนินงานของธุรกิจให้เกิดความปลอดภัย
- (3) ช่วยสร้างภาพพจน์ความรับผิดชอบขององค์กรต่อพนักงานภายในองค์กร ต่อองค์กรเอง และต่อสังคม

ขั้นตอนหลักในการจัดทำระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

1. การทบทวนสถานะเริ่มต้น

องค์กรจะต้องพิจารณาทบทวนระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่มีอยู่เพื่อทราบสถานภาพปัจจุบันขององค์กร โดยมีวัตถุประสงค์ในการกำหนดขอบเขตของการนำเอาระบบการจัดการ ไปใช้และเพื่อใช้ในการวัดผลความก้าวหน้า

2. นโยบายกรมอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

ผู้บริหารระดับสูงสุดขององค์การจะต้องกำหนดนโยบายและจัดทำเป็นเอกสารพร้อมทั้งลงนามเพื่อแสดงเจตจำนงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย แล้วมอบหมายให้มีการดำเนินการตามนโยบายพร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินการ ต้องให้พนักงานทุกระดับเข้าใจนโยบาย ได้รับการฝึกอบรมที่เหมาะสมและมีความสามารถที่จะปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดการ

3. การวางแผน

มีการชี้บ่งอันตรายและประเมินความเสี่ยง รวมทั้งชี้บ่งข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อใช้ในการจัดทำแผนงานควบคุมความเสี่ยงการจัดผลและการทบทวนระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยได้อย่างปลอดภัยได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถจัดสรรทรัพยากรได้ถูกต้องทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร

4. การนำไปใช้และแผนการปฏิบัติ

องค์การต้องนำแผนงานที่กำหนดไว้มาปฏิบัติโดยมีผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ จัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อให้มีความรู้และความสามารถที่เหมาะสมและจำเป็นจัดทำและควบคุมเอกสารให้มีความทันสมัย

มีการประชาสัมพันธ์เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนในองค์การตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกัน ให้ความสำคัญและร่วมมือกันนำไปปฏิบัติ พร้อมทั้งควบคุมการปฏิบัติให้มั่นใจว่ากิจกรรมดำเนินไปด้วยความปลอดภัยและสอดคล้องกับแผนงานที่วางไว้ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมสำหรับกรณีที่เกิดภาวะฉุกเฉินขึ้น

5. การตรวจสอบและแก้ไข

ผู้บริหารขององค์การต้องกำหนดให้มีการตรวจติดตามผลการปฏิบัติงานเป็นระยะๆ โดยการตรวจประเมินเพื่อวัดผลการปฏิบัติและหาข้อบกพร่องของระบบ แล้วนำไปวิเคราะห์หาสาเหตุและทำการแก้ไข แล้วบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

6. การทบทวนการจัดการ

ผู้บริหารระดับสูงขององค์การจะต้องกำหนดให้มีการทบทวน ระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยจากผลการดำเนินงาน ผลการตรวจประเมิน รวมทั้งปัจจัยต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป นำมาปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องและกำหนดแผนงานในเชิงป้องกัน

การนำมาตรฐาน ISO 18000 ไปใช้

การนำมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยไปใช้จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ช่วยองค์กรลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลผู้ปฏิบัติงานและประการสำคัญคือ ช่วยลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุภายในองค์กร ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความห่วงใยขององค์กรที่มีต่อพนักงาน นำไปสู่ความมั่นใจในการทำงาน เสริมสร้างคุณภาพขององค์กร อันก่อให้เกิดความได้เปรียบต่อองค์กรคู่แข่งในตลาดการค้าและเป็นผู้นำในวงการธุรกิจ

ระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยนี้ สามารถนำมาใช้ได้กับการจัดการขององค์กรไม่ว่าประเภทใดหรือขนาดใดๆ

การนำมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยไปใช้ในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด นั้น ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารระดับสูงมีความมุ่งมั่นและตั้งใจแน่วแน่ในการนำระบบมาใช้และให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
2. ทุกคนในองค์กรมีความเข้าใจ ให้ความสำคัญ มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง
3. ได้รับการจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ
4. มีการติดตามและปรับปรุงระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. รักษาและป้องกันชีวิตและทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุอันอาจเกิดขึ้นในองค์กร
2. เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับอุบัติเหตุและภาวะฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยลดความเสียหายและความสูญเสียทั้งด้านชีวิตและทรัพย์สิน
3. ลดรายจ่ายเงินทดแทนจากกองทุนเงินทดแทนเนื่องจากอุบัติเหตุลดลง
4. สร้างขวัญและกำลังใจแก่พนักงานให้เกิดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยต่อชีวิตการทำงานในองค์กร ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการผลิต

5. ได้รับเรื่องหมายรับรองฯ โดยองค์การที่นำมาตราฐาน มอก. 18000 ไปปฏิบัติสามารถ
ขอให้หน่วยงานรับรองให้การรับรองระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย
ซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถนำไปใช้ในการโฆษณา และประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้าง
ภาพลักษณ์ขององค์กรให้ดียิ่งขึ้นและเป็นที่ยอมรับในสังคม
6. เตรียมความพร้อมในการเข้าสู่การแข่งขันทางการค้าในตลาดโลก

การเตรียมตัวเพื่อขอรับการรับรองระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

ในการขอรับการรับรองระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย องค์กรจะต้อง
จัดทำระบบตามข้อกำหนดในมาตรฐาน มอก. 18000 ซึ่งมีขั้นตอนหลักดังต่อไปนี้

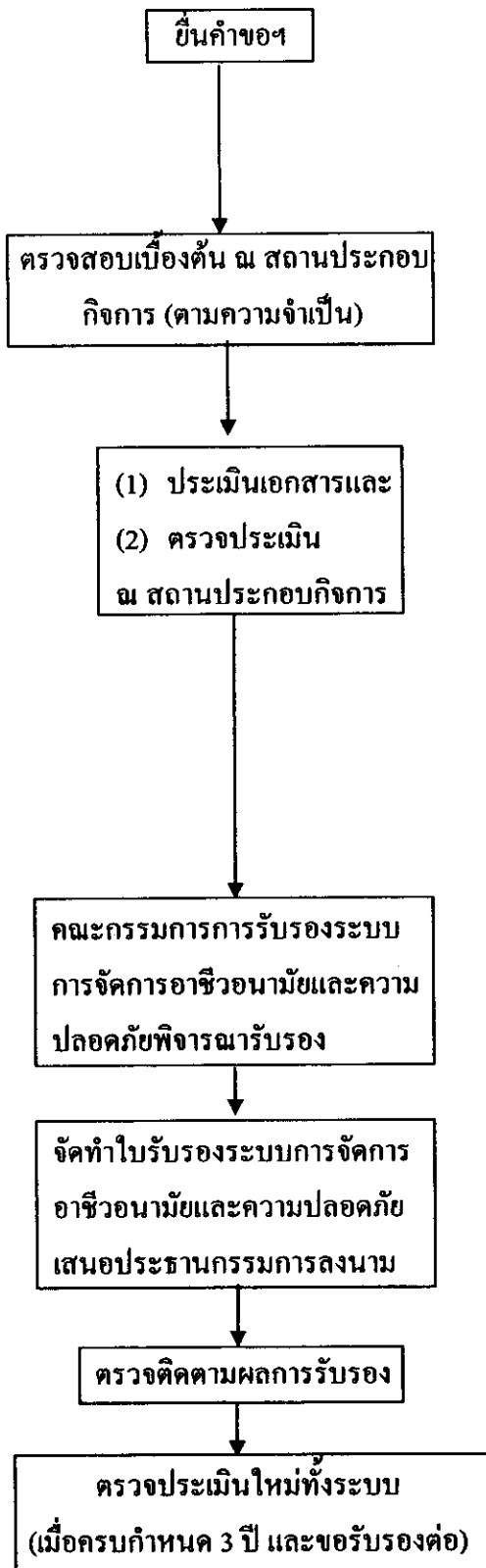
- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษามาตรฐาน มอก. 18000 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- ขั้นตอนที่ 2 ประชุมฝ่ายบริหารเพื่อขอการสนับสนุน โครงการในการจัดทำระบบ
การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย
- ขั้นตอนที่ 3 ตั้งคณะกรรมการชี้นำ เพื่อจัดทำระบบและควบคุมดูแลให้เป็นไปตาม
ที่ได้กำหนดไว้
- ขั้นตอนที่ 4 กำหนดนโยบายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย วางแผนการจัดการ
ระบบ จัดทำวิธีการปฏิบัติและคำแนะนำที่จำเป็น
- ขั้นตอนที่ 5 ลงมือปฏิบัติตามระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่
ได้กำหนดขึ้น
- ขั้นตอนที่ 6 ตรวจสอบว่าระบบเป็นไปตามแผนและข้อกำหนดของมาตรฐานและได้มี
การนำไปใช้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
- ขั้นตอนที่ 7 แก้ไขข้อบกพร่องที่พบจากการตรวจติดตามภายใน และปรับปรุง
ระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- ขั้นตอนที่ 8 ผู้บริหารระดับสูงที่รับผิดชอบ โครงการดำเนินการทบทวนระบบการ
จัดการจากผลการดำเนินงานการตรวจติดตามและการตรวจประเมิน
ระบบรวมทั้งพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ แล้วมาปรับนโยบาย แผนงาน
เป้าหมาย เพื่อประสิทธิผลของระบบการจัดการ และเพื่อประเมิผลระบบ
การจัดการทั้งระบบเพื่อให้แน่ใจว่ามีความพร้อมสำหรับการขอรับรอง
- ขั้นตอนที่ 9 ติดตามหน่วยงานที่ให้การรับรอง และยื่นคำขอ

สถานที่ยื่นคำขอการรับรองการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

สำนักบริหารมาตรฐาน 4 สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นหน่วยงานที่ให้บริการการรับรองระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ตั้งอยู่ภายในบริเวณกระทรวงอุตสาหกรรม ถนนพระรามที่ 6 กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 2023493-4 และ 246-4088 โดยยื่นคำขอรับการรับรองตามแบบที่กำหนดพร้อมเอกสารประกอบการพิจารณาที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย

- (1) คู่มือระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย
- (2) ข้อมูลทั่วไปของผู้ยื่นคำขอ (เป็นเอกสารแนบประกอบในแบบคำขอฯ)
- (3) เอกสารและหลักฐานประกอบคำขอ ประกอบด้วย
 - แผนที่แสดงที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่
 - แผนที่แสดงที่ตั้งสถานที่ประกอบกิจการที่ขอรับรองการรับรอง (กรณีที่แตกต่างกันจากข้อ 1)
 - สำเนาทะเบียนการค้า
 - สำเนาหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทที่มีอายุไม่เกิน 6 เดือน
 - สำเนาทะเบียนบ้านและบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ยื่นคำขอหรือผู้มีอำนาจลงนามผูกพันนิติบุคคล
 - ใบอนุญาตประกอบกิจการ
 - อื่น ๆ

ขั้นตอนการขอรับรองระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

- ยื่นคำขอรับรองระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย พร้อมทั้งเอกสาร
- เอกสารคู่มือคุณภาพ และที่เกี่ยวข้อง
- ข้อมูลทั่วไปของผู้ยื่นคำขอ

- สมอ. ส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบเบื้องต้นเพื่อรวบรวมข้อมูลความพร้อมขององค์กรและรายละเอียดอื่นๆ เพื่อกำหนดแผนการตรวจประเมิน

1. สมอ. จะตรวจประเมินเอกสารแล้วจัดทำรายการการตรวจประเมินแจ้งให้ผู้ประกอบการทราบพร้อมรายชื่อเจ้าหน้าที่ผู้ประเมินและกำหนดการตรวจประเมิน
2. สมอ. จะส่งเจ้าหน้าที่ผู้ประเมินไปตรวจประเมิน ณ สถานที่ประกอบการแล้วจัดทำรายการการตรวจประเมินแจ้งให้ผู้ประกอบการทราบ

- สรุปรายงานผลการตรวจประเมินเสนอคณะกรรมการฯ พิจารณาให้การรับรอง

- จัดพิมพ์ใบรับรองระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยแล้วนำเสนอประธานกรรมการลงนามในใบรับรอง

- ตรวจประเมินเพื่อการติดตามผลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

- ตรวจประเมินใหม่ทั้งระบบ